

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (FM)
Onderwerp: Gesprek 10.2.e maandag
Datum: vrijdag 4 januari 2019 14:50:29
Bijlagen: Voorbereiding gesprek 10.2.e.docx
Bijlage 1 - Escalatieladder.docx
Bijlage 2 - Verslag gesprek 10.2.e.docx

Dag Christiaan,

Bijgevoegd tref je de voorbereidingsnotitie voor het gesprek met 10.2.e van maandag.

Groeten,
10.2.e

Ministerie van Financiën

Generale Thesaurie | Directie Financieringen | Afdeling Deelnemingen

Korte Voorhout 7 | Den Haag

Postbus 20201 | 2500 EE | Den Haag

T 10.2.e
M
E 10.2.e @minfin.nl

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: Voorbereiding BWO 11/1 KLM
Datum: dinsdag 8 januari 2019 17:38:16
Bijlagen: [Voorbereiding BWO KLM 11 januari.docx](#)
[CONCEPT notitie BWO KLM januari borgen publieke belang v4.docx](#)
[biilage 3 planning-escalatieladder v3.docx](#)
[biilage 2 schema gezamenlijke NL inzet.docx](#)
10.2.g uitleg.docx

Hoi Christiaan,

Hierbij de voorbereidende notitie voor de minister voor het BWO morgen. Heb deze vooral kort gehouden.

In de bijlagen zijn ook de gezamenlijke notities opgenomen die aan alle bewindspersonen worden gestuurd, maar deze kunnen nog iets veranderen nav bellen met KLM morgen.

Wilde je ze wel alvast sturen voor het overleg morgen om 10.00 bij jou.

Groet,
10.2.e

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER ADVISERING VOOR BWO 11/1 OM 9.30

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.g 10.2.e
10.2.e

10.2.g@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.g 10.2.e
10.2.e

notitie

Vorbereiding BWO KLM 11 januari

Aanleiding

Vrijdag 11 januari om 9.30 is er een BWO over KLM met de MP en de ministers van IenW en EZK. Hiervoor is een gezamenlijke voorbereidingsnotitie gemaakt (zie bijlage 1). Voorliggende notitie geeft voor u specifieke voorbereiding op de agendapunten.

Agenda

1. Inhoudelijke NL lijn richting FR staat en AFKL
2. Planning / escalatieladder
3. Gesprek Ben Smith 17-1 over strategie AFKL

Toelichting

1. Inhoudelijke NL lijn richting FR staat en AFKL

10.2.g

- In bijlage 2 vindt u een aanzet hiertoe, die in de gezamenlijke notitie uitgebreider toegelicht wordt.

11.1

2. Planning / escalatieladder

- In bijlage 3 is een escalatieladder opgenomen, die aangeeft op welk moment 10.2.g aan de orde komt.
- Aangaande de werkgroep tussen de NL en FR staat over mogelijke afspraken kunt u melden dat er 22 januari weer een nieuwe vergadering gepland staat 11.1

11.1

10.2.g, 11.1

Datum

8 januari 2019

Notitienummer

G2019-1

Auteur

10.2.g 10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

Bijlage 1 – Gezamenlijke
notitie
Bijlage 2 – NL inzet
Bijlage 3 –
Escalatieladder

10.2.g 10.2.g 10.2.g

11.1

3. Gesprek Ben Smith 17-1 over strategie AFKL

- Voor het gesprek met Ben Smith is aan AFKL gevraagd of zij vooraf al hun eerste zienswijze op de strategie kunnen delen.

11.1

- U krijgt voor dit gesprek nog specifieke voorbereiding.

Randvoorwaarden

- Als je een belang verwerft dat boven bepaalde drempelwaarde uitkomt (begint bij 5%) moet je het melden bij de financiële toezichthouder, in casu de AMF in Frankrijk¹.
- Wanneer het belang boven de 30% uitkomt moet je volgens Europese regelgeving een openbaar bod doen op het gehele concern.
- Specifiek voor AFKL is er de regel dat je binnen 15 dagen moet melden als je 0,5% van de aandelen in AFKL gekocht hebt, en voor iedere 0,5% daarna, anders verlies je het bijbehorende stemrecht.²

11.1

11.1

Techniek

ABN AMRO heeft voor ons uitgezocht hoe een belang in AFKL onder de radar kan worden opgebouwd.

- Om onder de radar te blijven en geen prijsopdrijvend effect te veroorzaken geldt de vuistregel dat maximaal 25% van het dagelijks handelsvolume kan worden opgekocht. Daarboven valt het op dat een partij actief is, maar zal de identiteit van deze partij nog niet bekend worden.
- MinFin wijst één of meerdere brokers aan die opdracht krijgen om een belang op te bouwen in AFKL.
- De opties hierbij zijn:
 - Alleen kopen uit het dagelijks handelsvolume
 - Ook individuele beleggers benaderen (zonder de koper te vertellen). Dit gebeurt bij kleinere aandeelhouders.
 - Grotere aandeelhouders benaderen in een "wall-crossing" exercitie. Daarbij wordt onder embargo de koper bekendgemaakt om over verkoop te onderhandelen. Dat brengt risico's met zich mee. Niet alle grote partijen gaan hiermee akkoord, omdat hen gedurende de onderhandelperiode wordt verboden om in het aandeel te handelen.
- Onderstaande tabel geeft weer welk belang wordt opgebouwd in AFKL in een bepaalde periode, gegeven het percentage van het handelsvolume dat je opkoopt. Wanneer de staat er bijvoorbeeld voor kiest om 20% van het dagelijks handelsvolume (ADTV) op te kopen, dan komt het op de 0.2.g handelsdag boven de drempel om te melden bij de AMF. Wanneer 40% van het dagelijks handelsvolume wordt opgekocht, is dat al op de 0.2.g handelsdag het geval.

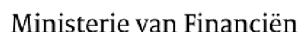
¹ Ook moet een belegger melding doen als zijn belang boven of onder een drempelwaarde komt. Deze drempelwaarden zijn , 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40, 50, 60, 75 en 95%.

² Pursuant to article 13 of Air France-KLM's articles of association, any person (individual or legal entity), acting individually or in concert and holding (directly or indirectly) 0.5% or more of Air France-KLM's share capital or voting rights (or any multiple of this percentage) is required to notify us within 15 days of the threshold having been crossed.

Any shareholder failing to comply with this obligation may be stripped of the voting rights attached to the undeclared portion of shares exceeding the threshold on the request of any shareholder or shareholders together holding at least 0.5% of Air France-KLM's share capital.

10.2.g

- Bovenop bovenstaande percentages komen nog de eventuele percentages die de staat kan verwerven als men er voor kiest een "wall-crossing" exercitie te doen. De resultaten hiervan zijn niet van te voren te voorspellen.

Aan
de minister

Bijlagen

Gesprek Ben Smith 18 januari

Op donderdag 18 januari staat een gesprek gepland met (o.a.) Ben Smith. Voor dit gesprek is een script afgestemd met de andere departementen (zie bijlage). In deze notitie benoemen wij enkele praktische aspecten van het gesprek.

- Naast uzelf zijn bij het gesprek aanwezig: Ben Smith (CEO AFKL), Anne-Marie Couderc (VZ AFKL), Pieter Elbers (CEO KLM), Cora Van Nieuwenhuizen (Min IenW), met Jan Hendrik Dronkers (DG IenW), Maarten Camps (SG EZK) en Helmer Vossers (Dir FIN) als ambtelijke ondersteuning.
- Het eerste deel van het gesprek zal gevoerd worden met alle bovengenoemde personen en zal gaan over het belang van KLM voor NL economie en de strategie van AFKL.
 - U kunt het gesprek openen door het belang van KLM voor Schiphol en daarmee de Nederlandse Economie te benoemen (zie script *Belang Schiphol en KLM*).
 - Vervolgens kunt u Smith het woord geven zijn tijdpad en plannen mbt de strategie toe te lichten. U kunt hierop reageren volgens het script (zie script *Strategie AFKL*). AFKL heeft laten weten geen stukken mbt de strategie van te voren met ons te kunnen delen. Gezien de vertrouwelijkheid (koersgevoelig) van dit soort documenten is dit niet vreemd.
- Het tweede deel gaat over de governance en lopende discussies. Er is afgesproken dat Elbers hier niet bij aanwezig zal zijn om een zo open mogelijk gesprek te kunnen voeren.

11.1

11.1

- U kunt nu opnieuw het woord nemen om de

11.1

11.1

 te bespreken en daarbij het standpunt van de NL staat vertellen (zie script *Governance en Dreigement*).

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: FW: Overleggen 17 en 18 jan.
Datum: woensdag 16 januari 2019 14:49:25

Hoi Christiaan,

Zie onderstaande mail van EZK, over gesprek Ben Smith en BWO vrijdag.

11.1

11.1

Groet,
10.2.e

PS. Heb jij 10.2.e al gesproken?

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: 10.2.e <10.2.e@minez.nl>
Verzonden: woensdag 16 januari 2019 12:58
Aan: 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN) <10.2.e@minfin.nl>; 10.2.e (FIN/DEELN) <10.2.e@minfin.nl>; 10.2.e - DGB <10.2.e@minienm.nl>; 10.2.e - DGB <10.2.e@minienm.nl>; 10.2.e <10.2.e@minez.nl>
Onderwerp: Overleggen 17 en 18 jan.

Hoi Allen,

Even ter info over:

11.1

- 18/1 BWO heeft Maarten even besproken met Paul en afgesproken dat het vooral gericht wordt op terugkoppeling aan MP en Wiebes en dan een vervolgoopdracht aan de werkgroep. Dan zouden we wellicht 25/1 weer bij elkaar kunnen komen om verdere proces naar 10.2.g te preciseren.

Dank voor jullie reacties op de BWO notitie! Ik kijk hoop ik later vandaag nog even naar de notitie, maar denk prima om het in ieder geval morgen af te ronden.

Groeten,
10.2.e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht

abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: Vossers, Helmer (FIN/AL)
Aan: 10.2.e (BEDR/Ext/ICT)
Cc: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Leijen, MR (Manon) (SG); 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (AL)
Onderwerp: Stukken BWO 18/1 inzake KLM
Datum: donderdag 17 januari 2019 17:54:02
Bijlagen: BWO KLM 18 januari 2019 v2.docx
bijlage 1 planning-escalatieladder v4.docx

Beste Wopke,

In de bijlage vind je een korte agenda en toelichting op de agenda van het BWO over KLM morgen, per mail omdat deze in de afstemming met andere ministeries nu pas beschikbaar zijn.

Belangrijkste punten op agenda:

1. Terugkoppeling gesprekken Elbers/MP op 15/1 en MFIN/MIenW/Smith/Couderc op 17/1
2. Vervolgstappen aan de hand van escalatieladder (zie bijlage).
 - Bespreekpunt is of hoe we met de escalatieladder om gaan.

11.1

Groet,
Helmer

GEHEIM
TERSTOND !!!
TER INFORMATIE
Aan
de minister

Directie
Begrotingszaken

Inlichtingen

10.2.e

10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Datum
17 januari 2019

Notitienummer
G2019/12

Auteur
10.2.e

Van
DG Rijksbegroting
De directeur
Begrotingszaken
De directeur
Financieringen

Via
SG

Bijlagen

-

notitie

10.2.a, 10.2.g

Aanleiding

Ten behoeve van uw bespreking vanmiddag met de minister van I&W informeren wij u over de comptabele aspecten van 10.2.a, 10.2.g

Kernpunten

- De mogelijke aankoop van aandelen heeft budgettaire consequenties en valt daarmee onder het budgetrecht van de Kamer. De essentie van het budgetrecht is dat er geen uitgaven mogen worden gedaan, voordat het parlement hiermee heeft ingestemd. Aankoop zonder autorisatie vooraf van de Kamer is onrechtmatig.
- De omstandigheden zijn onvergelijkbaar met de kredietcrisis in 2008 toen de Staat vrijwel alle aandelen van Fortis Bank Nederland kocht.
- Zie pagina 2 voor een mogelijk wel rechtmatige route.

Toelichting

Budgetrecht

- De aankoop van aandelen heeft budgettaire consequenties en valt daarmee onder het budgetrecht van de Kamer. De essentie van het budgetrecht is dat er geen uitgaven mogen worden gedaan, voordat het parlement hiermee heeft ingestemd.
- Op het begrotingsartikel 3 'Financieringsactiviteiten publiek-private sector' is in de begroting 2019 geen budget opgenomen voor de aankoop van aandelen waar u als minister uit kan putten.
- Voorgeschreven in de CW is dat de minister via een supplettoire begrotingswet aan de Kamer autorisatie vraagt voor een niet in de begroting voorziene uitgave. Indien de Kamer vooraf de uitgave niet autoriseert, is de uitgave onrechtmatig.
- Indien vooraf laten autoriseren door de Kamer niet mogelijk is, moet worden gezien of het mogelijk is de Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren. Daarmee blijft de niet geautoriseerde uitgave overigens onrechtmatig.
- Toen de Staat in 2008 vrijwel alle aandelen van Fortis Bank Nederland kocht werd deze uitgave door de Algemene Rekenkamer en door de minister van Financiën zelf als onrechtmatig (€ 23 miljard) bestempeld. Gezien de omstandigheden (kredietcrisis, uitzonderlijke "nood-breekt-wet" situatie), de daarop gevolgde procedures en de mededeling van de minister van Financiën in de bedrijfsvoeringsparagraaf, van het jaarverslag zag de Algemene Rekenkamer af van het maken van bezwaar.

11.1

11.1

Verwerven van aandelen / voorhangprocedure

- Artikel 4.7 lid 1 van Comptabiliteitswet 2016 (CW) schrijft voor dat de Staat aandelen van een privaatrechtelijk rechtspersoon die door een derde worden gehouden pas mag overnemen nadat de Staten-Generaal schriftelijk daarover is geïnformeerd (voorhangprocedure).
- Artikel 4.7 lid 3c geeft aan dat deze voorhangprocedure niet van toepassing is, indien de voorhangprocedure in strijd is met een wettelijke regeling. In de Memorie van Toelichting staat:
Een voorbeeld van dergelijke specifieke bepalingen die strijdigheid met de voorhangprocedure kunnen opleveren, is te vinden in de Wet op het financieel toezicht. Daarin zijn bepalingen opgenomen die beogen te voorkomen dat koersgevoelige informatie in bepaalde omstandigheden openbaar wordt gemaakt. In die wet wordt ook het verbod geregeld op het verstrekken van informatie die als voorkennis kan worden beschouwd. In dergelijke gevallen kan een openbare voorhangprocedure niet worden gevolgd. Alsdan zal moeten worden gezien in hoeverre het mogelijk is de Staten-Generaal vertrouwelijk een voornemen als bedoeld in het eerste lid voor te leggen.
- Indien de regering voornemens is om beursgenoteerde aandelen te verwerven moet dus worden gezien of het mogelijk is de Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.

Hoe kan het rechtmatig?

- De Staten-Generaal wordt vooraf en openbaar geïnformeerd met een brief waarin het kabinet het voornemen aankondigt om aandelen te verwerven met daarbij een incidentele suppletoire begrotingswet van de begroting van Financiën. Na autorisatie van deze incidentele suppletoire begrotingswet kunnen de aandelen worden gekocht. Er wordt dan rechtmatig gehandeld.
- Waarschijnlijk leidt openbaarmaking wel tot een prijsopdrijvend effect van de aandelen.
- De behandeling van een incidentele suppletoire begrotingswet in de Staten-Generaal kan met medewerking van de Kamers snel verlopen. Op 21 september 2015 hebben de ministers van Financiën en van OCW met een suppletoire begrotingswet de voorgenomen aankoop van de huwelijksportretten van *Maerten Soolmans* en *Oopjen Coppit* van Rembrandt aan de Tweede Kamer voorgelegd. Na debat en stemming in de Tweede Kamer heeft de Eerste Kamer op 29 september de incidentele suppletoire begrotingswet behandeld, in stemming gebracht en aanvaard.

Doeltreffendheid en doelmatigheid

- U heeft als minister van Financiën een bijzondere verantwoordelijkheid voor doeltreffendheid en doelmatigheid van overheidsbestedingen, zie de Operatie 'Inzicht in Kwaliteit' en de Comptabiliteitswet. Zo schrijft artikel 3.1 van de CW voor dat bij alle voorstellen en voornemens die naar het parlement worden gestuurd wordt toegelicht hoe ze bijdragen aan de gestelde doelen en welke doelmatigheid wordt nagestreefd.
- De verwerving van een aandelenbelang moet ook in dit perspectief worden toegelicht en gewogen.

Gevolgen voor saldo, kader en schuld

Aankoop van beursgenoteerde aandelen is een financiële transactie. Relevant voor EMU schuld, maar niet voor EMU saldo en kader. Een eventuele opslag op de koers die wordt betaald is mogelijk wel relevant voor EMU saldo en kader.

Van: 10.2.e
Aan: Camps, drs. M.R.P.M. (Maarten); Dronkers, J.H. (Jan-Hendrik) -DBO; Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT);
10.2.e @minaz.nl"; 10.2.e @minaz.nl)"
Cc: 10.2.e - DGB; 10.2.e 0.2.4 10.2.4 (FIN/DEELN); 10.2.e
Onderwerp: BWO KLM vrijdag 18/1
Datum: donderdag 17 januari 2019 11:18:21
Bijlagen: BWO KLM 18 januari 2019 v2.docx
bijlage 1 planning-escalatieladder v4.docx

Beste werkgroep leden,

Aanstaande vrijdag 18/1 van 10:00 – 10:30 uur staat er een BWO KLM bij AZ gepland. In de bijlage stuur ik een gezamenlijk opgestelde agenda met als bijlage de bekende escalatieladder.

Het verzoek is of een ieder dit kan doorgeleiden naar eigen MP of minister.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

B4 - Welke routes zijn er voor het verwerven van een belang?

11.1 + 10.2.a

Hiervoor zijn drie mogelijkheden:

1. Op de beurs aandelen kopen uit het dagelijks handelsvolume.
2. Individuele aandeelhouders benaderen, zonder de koper te vertellen. Hierbij wordt uitgegaan van de beurskoers plus een kleine premium 11.1.
3. Grotere aandeelhouders benaderen in een "wall-crossing" exercitie. Daarbij wordt onder embargo de koper bekendgemaakt om over verkoop te onderhandelen, wat het ook mogelijk maakt een grotere premium aan te bieden. Het brengt ook risico's met zich mee. De betreffende partijen ontvangen namelijk koersgevoelige informatie waardoor hen gedurende de onderhandelperiode wordt verboden in het aandeel te handelen. Na deze onderhandelperiode dient de partij binnen enkele dagen "gecleansed" te worden. Dit houdt in dat wij onze intenties publiekelijk bekend maken zodat zij niet meer in het bezit zijn van koersgevoelige informatie.

Om zoveel mogelijk onder de radar te blijven en geen prijsopdrijvend effect te veroorzaken geldt de vuistregel dat maximaal 25% van het dagelijks handelsvolume kan worden opgekocht. Daarboven valt het (meer) op dat een partij actief is, en neemt de kans verder toe dat de identiteit van de partij uitlekt.

Onderstaande tabel geeft weer welk belang in AFKL kan worden opgebouwd via de eerste mogelijkheid, gegeven het percentage van het handelsvolume dat wordt opgekocht. Hierbij wordt rekening gehouden met het gemiddelde handelsvolume van de afgelopen drie maanden en de aanwezige meldingsplicht bij het doorbreken van bepaalde drempels.

10.2.g

Daarnaast kan door middel van het benaderen (grote) aandeelhouders (eventueel via wall-crossing exercitie) mogelijk nog een paar procent extra verworven worden.

Het daadwerkelijke aandelenbelang dat onder de radar verworven is daarmee afhankelijk van externe factoren, zoals het handelsvolume op dat moment en de bereidheid van andere aandeelhouders om te verkopen. Wanneer bij bekendmaking nog niet het gewenste aandelenbelang verworven is, kan het resterende belang in de periode daarna verworven worden.

Er zijn drie aanpakken mogelijk:

11.1

Conclusie:

11.1

A3 - Wat hebben we al met Frankrijk gecommuniceerd?

Overzicht belangrijkste contacten mbt mogelijke aandelenparticipatie:

- Op 23 augustus 2017 heeft Dijsselbloem in het kader van de nieuwe strategische samenwerking van AFKL met Delta en China Eastern gesproken met Le Maire, waarin hij heeft aangegeven dat NL een aandelenbelang van 10% in AFKL zou willen verwerven. Le Maire gaf aan dit te begrijpen, maar gaf daarbij aan dat er wel een duidelijk gezamenlijk verhaal moest komen. Anders was het voor de Franse staat lastig om mee te werken of uiteindelijk zelf te verkopen.
 - Dijsselbloem heeft diezelfde dag nog hetzelfde signaal aan Janaillac gegeven, de toenmalig CEO van AFKL.
 - Op 31 augustus 2017 heeft Rutte gesproken met Macron waarin hij de Nederlandse wens voor een aandelenparticipatie heeft uitgesproken. 10.2.a
- 10.2.a
- Sindsdien zijn er diverse gesprekken geweest tussen de ambtelijke top van FIN en FR en AFKL waarin de wens voor een aandelenparticipatie steeds genoemd is:
 - 10.2.e (TG FIN)/ 10.2.e – Moulin (Kabinetschef FR) op 12 september 2017;
 - 10.2.e – Gagey (CFO AFKL) in september 2017 (twee keer);
 - Rebergen (TG FIN) – Moulin (Kabinetschef FR) op 12 juli 2018
 - 10.2.e – Ambtelijk APE, meerdere keren, voor het laatst op 1 oktober 2018;
 - Rebergen (TG FIN) – Vial (DG APE FR), meerdere keren, voor het laatst in december 2018.

- 10.2.a

- 10.2.a

Conclusie

11.1

Van: Camps, drs. M.R.P.M. (Maarten)
Aan: Huijts drs. P.H. A. M. (Paul); Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Onderwerp: Fwd: Email update on behalf of 10.2.e
Datum: zondag 20 januari 2019 17:54:10

Paul, Christiaan (via goede mailadres),
Heftig dit. Woensdag hebben we werkgroep, vrijdag weer bwo. Goed om dan alle opties
gereed te hebben en zonodig te kunnen besluiten tot actie. Ik zal morgen nog wel met
Smits bellen voor uitkomst overleg vanavond om 18u. Kun jij er woe bij zijn Christiaan?
Maarten

Begin doorgestuurd bericht:

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

10.2.e

Valt buiten het verzoek.

10.2.e

•

Valt buiten het verzoek.

Valt buiten het verzoek.

Valt buiten het verzoek.

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: 10.2.e (FIN/DEELN); Vossers, Helmer (FIN/AL)
Onderwerp: 10.2.g
Datum: maandag 21 januari 2019 15:52:29
Bijlagen: Toegevoegde waarde 10.2.g.docx

Dag Christiaan,

Zoals zojuist besproken, tref je in de bijlage het document dat beschrijft wat we aan een aandeel in AFKL hebben. Dit document hadden we opgesteld nav het BWO op 11/01.

Groeten,

10.2.e

Ministerie van Financiën

Generale Thesaurie | Directie Financieringen | Afdeling Deelnemingen

Korte Voorhout 7 | Den Haag

Postbus 20201 | 2500 EE | Den Haag

T 10.2.e
M
E 10.2.e@minfin.nl

B3 - Kan met meerdere brokers de kans op lekken verkleind worden?

- Linklaters en ABN AMRO verwachten dat het binnen een paar dagen opvalt dat er een grote koper in de markt is voor het aandeel AFKL. Dat is normaal.
- Op dat moment zullen verschillende partijen bij hun contacten gaan informeren wie de koper is. Over het algemeen komen zij hier binnen een paar dagen achter.
- Het inzetten van meerdere brokers zou er misschien voor kunnen zorgen dat het partijen enkele dagen later opvalt dat er een grote koper in de markt is.
- Het inzetten van meerdere brokers zorgt er echter wel voor dat het aantal personen dat kan lekken toeneemt.
- Bijkomend nadeel van meerdere brokers is dat dit een prijsopdrijvend effect kan hebben omdat zij in feite tegen elkaar op aan het bieden zijn.
- Advies van Linklaters en ABN AMRO is daarom om slechts één broker in te zetten.

Conclusie:

11.1

B5. Timing

Relevante zaken voor de timing van het startmoment zijn:

- **Nieuws:** Publicatie van nieuws mbt AFKL, zoals de jaarcijfers, vervoerscijfers of een (ver)koopadvies van een bank, is vanwege verschillende redenen van belang voor de timing van het startmoment:
 - De publicatie van nieuws mbt het bedrijf zorgt voor een hoger verhandeld volume op die dag. Voorbeeld: verhandeld volume was vorig jaar op dag van bekendmaking van de jaarcijfers bijna vier keer zo hoog als op een gemiddelde handelsdag. Op deze dagen kunnen er dus meer aandelen ingekocht worden zonder de koers te beïnvloeden.

◦

11.1

- **Kamerreces:**

11.1

11.1

- **Koers:** Een (extreem) hoge koers zou reden kunnen zijn om het startmoment uit te stellen, omdat de totale kosten van de transactie dan (logisch) hoger liggen.

11.1

Conclusie

11.1

Van: 10.2.e (BEDR/Ext/ICT)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Leijten, MR (Manon) (SG); Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (AL)
Onderwerp: RE: BWO KLM vrijdag 25/1
Datum: donderdag 24 januari 2019 20:14:57

11.1

Sent with BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

From: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT) <10.2.e@minfin.nl>
Date: Thursday, 24 Jan 2019, 6:48 PM
To: 10.2.e Postbus) (BEDR/Ext/ICT) <10.2.e@minfin.nl>
Cc: Leijten, MR (Manon) (SG) <10.2.e@minfin.nl>, Vossers, Helmer (FIN/AL) <10.2.e@minfin.nl>, 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN) <10.2.e@minfin.nl>, 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN) <10.2.e@minfin.nl>, 10.2.e (AL) <10.2.e@minfin.nl>
Subject: BWO KLM vrijdag 25/1

Beste Wopke,
Bijgaand met de nodige vertraging de stukken en het advies voor het BWO van morgenochtend 10 uur op AZ.
De collega's hebben bijlage 1 en 2a en 2b. De tabel uit bijlage 3 is in hardkopie bezit van de andere ministeries.
Mocht je nog vragen, dan weet je ons te vinden.

Groet

Het KLM-team

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Van: 10.2.e
Aan: Camps, drs. M.R.P.M. (Maarten); Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); 10.2.e@minaz.nl; Dronkers, J.H. (Jan-Hendrik) -DBO
Cc: 10.2.e - DGB; 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e@minaz.nl
Onderwerp: BWO KLM vrijdag 25/1
Datum: donderdag 24 januari 2019 18:02:57
Bijlagen: Agenda BWO KLM 25 januari 2019.docx
biilage 1 schema inzet, stand van zaken en escalatie v1.docx
Bijlage 2a Concept brief aan AF KLM CEO Ben Smith over afspraken met Nederlandse Staat v1.docx
Bijlage 2b schema afspraken AFKLM en FR staat v2.docx

Beste werkgroep leden,

Vrijdag 25/1 van 10:00 – 10:30 uur staat het BWO KLM bij AZ gepland. In de bijlage stuur ik de agenda met bijlagen zoals gisteren besproken. De bijlage 3 heeft FIN gisteren uitgedeeld in hard copy en zit niet bij deze mail.

Het verzoek is of een ieder dit kan doorgeleiden naar eigen MP of minister.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.
The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

VERTROUWELIJK
TER INFORMATIE

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.g 10.2.e
10.2.e

10.2.g@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.g 10.2.e
10.2.e

Datum

22 januari 2019

Notitienummer

2019/16

Auteur

10.2.g 10.2.e
10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

Geen

notitie

Varianten 10.2.g - afweging

Aanleiding

Al verschillende keren is er in BWO's gesproken over het mogelijk inzetten van de 10.2.g. Op uw verzoek hebben wij hiervoor allerlei zaken uitgezocht en op papier gezet. Dat dossier heeft u maandag 21-1 ontvangen. In deze notitie zetten wij twee varianten 10.2.g uiteen, met de voor- en nadelen en de risico's. Deze kunt u gebruiken in de voorbereiding voor het BWO op 25 januari 10.00.

Kern

- Sinds de zomer van 2017 bekijkt de NL staat of het nodig is om de invloed van de NL staat in AFKL te vergroten, mogelijk door het verwerven van een aandeel.

11.1

Toelichting

Achtergrond

Al sinds augustus 2017 bekijkt de NL staat of het in de nieuwe constellatie van AFKL nodig is om meer invloed te krijgen in de holding van AFKL. Aanleiding hiervoor was de aandelenparticipatie van Delta Airlines en China Eastern in AFKL (incl boardzetel) en de verwachting dat de strategie en de besluiten over het KLM-belang steeds meer op holdingniveau gecentreerd zou worden. Invloed op dit niveau voor KLM en de Nederlandse staat is daarom wenselijk geacht.

Er is in eerste instantie gepoogd om in overleg met de holding en de Franse staat een aandelenbelang te verwerven, i.c.m. afspraken op het niveau van AFKL en de

Franse staat over het Nederlandse belang. Dit bleek door allerlei redenen tot op heden niet mogelijk.

Sinds juni 2018 is vooral ingezet op (gezamenlijke) afspraken met de Franse staat over het Nederlandse publieke belang, een betere governance van de holding 11.1, en invloed op de strategie van AFKL.

Aanleiding 10.2.g

11.1

Wat kun je met een aandeel?

11.1

Varianten

11.1

Afweging

11.1

In onderstaande tabel worden de aandachtspunten die belangrijk zijn voor de afweging tussen de twee varianten naast elkaar gezet.

11.1

11.1

VERTROUWELIJK
TER ADVISERING – TBV BWO KLM 25/1 10.00
Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.a 10.2.e

10.2.e

10.2.e@minfin.nl

www.minfin.nl

Direct contact

10.2.a 10.2.e

10.2.e

Datum

24 januari 2019

Notitienummer

2019/19

Auteur

10.2.a 10.2.e

10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

1. Schema inzet en stand van zaken
2. A. Mogelijke brief staatsgaranties aan AFKL
B. Schema bestaande afspraken staatsgarantie

11.1 10.2.g - afweging

notitie

Vorbereiding BWO KLM 25 januari

Aanleiding

Vrijdag 25 januari is er een BWO over KLM, van 10-10.30, met MP, MEZK en MienW. In deze notitie vindt u de agenda voor dit overleg en voorbereiding op de besprekspunten. Ook heeft u nog nadere toelichting gevraagd op het gewenste aandelenpercentage en de mogelijke 10.2.a + 10.2.g Deze worden na de geannoteerde behandeld.

Bijlagen

1. Schema inzet en stand van zaken
2. A. Mogelijke brief staatsgaranties aan AFKL
B. Schema bestaande afspraken staatsgaranties
- 3.1 10.2.g - afweging

Agenda

1. Stand van zaken inzet en escalatie

SG EZK zal aan de hand van het schema in bijlage 1 de stand van zaken toelichten voor wat betreft governance, strategie en de afspraken met AFKL en FRA staat.

2. Afspraken met AFKL

11.1 10.2.b 10.2.g

3. 1 10.2.g 11.1 10.2.a

FIN zal een toelichting geven bij de uitwerking van de 10.2.g. Er zijn twee opties; 11.1. In bijlage 3 worden de afwegingen bij de twee varianten toegelicht.

Toelichting agendapunten

1. Stand van zaken inzet en escalatie

U kunt bij dit punt de stand van zaken toelichten op het gebied van governance/herbenoeming Elbers.

2. Afspraken met AFKL

11.1 10.2.b 10.2.g

3. 1

U wordt verzocht een toelichting te geven bij de uitwerking van de opties. Er zijn twee opties;

In bijlage 3 worden de afwegingen bij de twee varianten nader toegelicht.

U kunt de volgende punten maken:

11.1

11.1

Nadere vragen:

1. Gewenst aandelenpercentage

Wij adviseren

11.1

Hieronder treft u de belangrijkste drempels op een rijtje.

- Vanaf 1 aandeel tot 5%-belang heeft een aandeelhouder gewone rechten, zoals stemrecht op de AvA, algemene informatie (boardreports etc.), en beginnen van proces tegen bestuurders (bv mismanagement).
- Boven 0,55% is er ook agenderingsrecht op de aandeelhoudersvergadering.
- Een belang van 5% is een belangrijke drempel wat verschillende rechten biedt mbt informatieverstrekking, bovenop de 'gewone' rechten die iedere aandeelhouder heeft.
- Een belang vanaf 10% biedt enkel het extra recht om het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening te eisen, maar biedt nog een ander voordeel. Vanaf een belang van 5% of meer, kun je niet uitgekocht worden. Echter wordt er wellicht dit jaar door het Franse parlement een nieuwe wet aangenomen waardoor deze drempel verschuift naar 10%. Met een belang vanaf 10% stel je dus zeker dat je niet uitgekocht kunt worden.
- Vanaf 33,33% kunnen buitengewone beslissingen worden geblokkeerd als blokkerende minderheid.
- Daarnaast is voor de grenzen van belang dat er een openbaar bod gedaan moet worden wanneer 30% van de zeggenschap van de onderneming in één hand is.
- Delta airlines en China Eastern airlines hebben in juli 2017 een belang van 10% verworven, maar zijn inmiddels verwaterd naar 8,8%. Zij hebben daarbij ook een boardzetel verkregen.
- De Franse staat heeft een aandelenbelang van 14,1%.

11.1

2. Mogelijke

$$10.2.a + 10.2.g + 11.1$$

To: [10.2.e] (HDFEZ)[[10.2.e]@minfin.nl]
From: [10.2.e] (HDFEZ/BC)
Sent: Tue 1/29/2019 4:21:51 PM
Importance: Normal
Subject: KLM
MAIL_RECEIVED: Tue 1/29/2019 4:21:52 PM
[Factsheet KLM.pdf](#)

;
Ha [10.2.e]

Zie bijgevoegd een factsheet zoals besproken.

Groet,

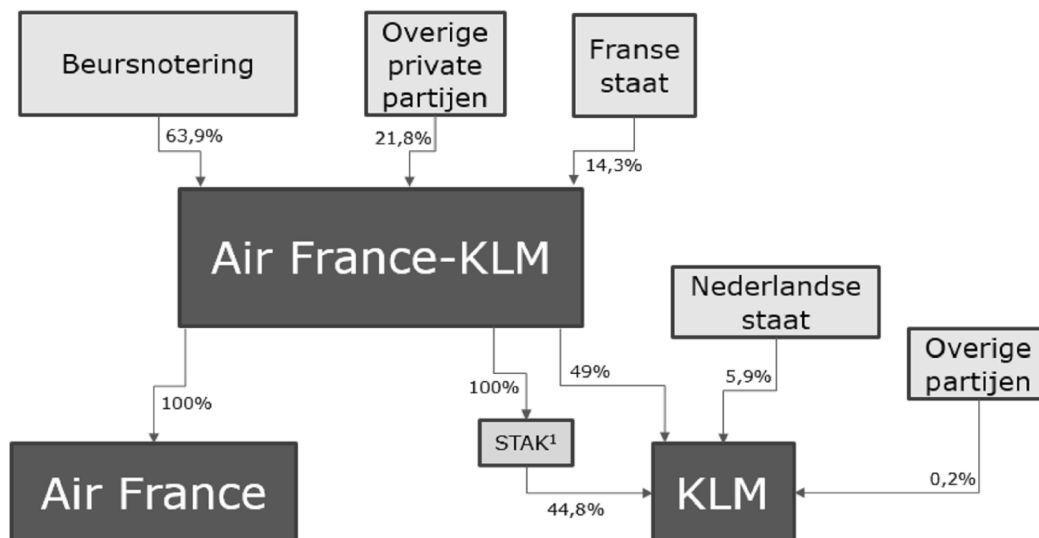
[10.2.e]

Kerncijfers KLM & Air France-KLM

	KLM	Air France - KLM
Omzet (2017, € mld.)	10,3	25,8
Gecorrigeerde winst (2017, € mln.)	579	1.155
Aandeelhouders:	Air France-KLM (93,84%) Nederland (5,92%) Overig (0,24%)	Beursgenoteerd (63,9%) Frankrijk (14,3%) China Eastern (8,8%) Delta Airlines (8,8%) Werknemers (3,9%) Treasury stock (0,3%)
Beurskoers	n.v.t.	€11,25 per aandeel
Aantal aandelen (#)	Onbekend	428.634.035
Bedrijfswaarde (schatting, € mld.)	Onbekend	4,8

Het Franse aandeel in Air France-KLM is bij benadering €700 mln. waard.

Gesimplificeerd organogram Air France-KLM incl. eigendomsstructuur

¹ Een deel van de aandelen KLM houdt Air France-KLM via een stichting administratiekantoor (STAK). De facto houdt Air France-KLM 49%+44,9%=93,8 % aandelen in KLM.

Recente krantenkoppen rondom Air France-KLM

Simple Flying

Airline News - Airbus - Boeing - Trip F

French Government May Sell 14% Stake in Air France-KLM

Jo November 22, 2018 4:02 pm 4 SHARES

Air France-KLM could be facing more turbulent times ahead as the French government has apparently mooted the potential to sell their 14% stake in the group.

ONDERNEMEN

KLM wordt géén prijsvechter, zegt de nieuwe topman van moederbedrijf Air France-KLM - maar het is niet duidelijk wat de strategie van Ben Smith wel is

BI Business Insider Nederland 6 uur 467

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER INFORMATIE

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.g 10.2.e
10.2.e

10.2.g@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.g 10.2.e
10.2.e

Datum

30 januari 2019

Notitienummer

G2019/27

Auteur

10.2.g 10.2.e
10.2.g

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

4

notitie

Nadere vragen varianten - 10.2.g

Aanleiding

U heeft nadere vragen gesteld over de varianten in de 10.2.g. Deze worden in deze notitie en bijlagen beantwoord. Voor de volledigheid is de vorige set vragen en antwoorden ook bijgevoegd.

Aanvullende vragen deze notitie

1. Varianten grootte aandelenbelang.
 - a. Notitie Linklaters over informele werking minderheidsbelang
2. Respons Franse staat en/of AFKL.
 - b. Notitie Linklaters over potentiële respons

Voorgaande notitie

A. Besluitvorming:

1. Brief Linklaters over delen voorkennis (kring kleinhouden)
2. Wat mag wel gedeeld worden met FR staat?
3. Wat hebben we afgelopen jaren al aan FR gecommuniceerd?
4. Hoe ziet het politieke proces er uit?

B. Uitvoering:

1. Hoe ziet een vlekkeloos proces er uit?
2. What if scenario's onderweg, 11.1
11.1
3. Kan met meerdere brokers de kans op opvallen of lekken verkleind worden?
4. Welke routes zijn er voor belang verwerven?
5. Wat is de beste timing om te starten met het verwerven van een belang?
6. Comptabiliteitswet (al ontvangen van Begrotingszaken)

Antwoorden

Hieronder treft u een korte conclusie per vraag. In de bijlagen wordt iedere vraag afzonderlijk uitgebreid beantwoord.

1. Varianten grootte aandelenbelang

11.1

2. Respons Franse staat

11.1

A1. Brief Linklaters over delen voorkennis

11.1

A2. Wat mag wel gedeeld worden met FR staat

11.1

A3. Wat hebben we afgelopen jaren al hierover aan de Franse staat gecommuniceerd?

11.1

A4. Hoe ziet het politieke proces er uit?

11.1

B1. Hoe ziet een vlekkeloos proces (10.2.g) er uit?

11.1

B2. What if scenario's

11.1

B3. Kan met meerdere brokers de kans op opvallen of lekken verkleind worden?

11.1

B4. Welke routes zijn er voor het verwerven van een aandelenbelang?

11.1

B5. Wat is de beste timing om te starten met het verwerven van een belang?

11.1

B6. Comptabiliteitswet

Zie notitie begrotingszaken.

1. Varianten grootte aandelenbelang

11.1

Deze worden hierna kort behandeld. Allereerst worden de algemene aandeelhoudersrechten en overwegingen behandeld.

De formele rechten als aandeelhouder in Frankrijk zijn:

- Vanaf 1 aandeel tot 5%-belang heeft een aandeelhouder gewone rechten, zoals stemrecht op de AvA, algemene informatie (boardreports etc.), en beginnen van proces tegen bestuurders (bv mismanagement).
- Boven 0,55% is er ook agenderingsrecht op de aandeelhoudersvergadering.
- Een belang van 5% is een belangrijke drempel wat verschillende rechten biedt mbt informatieverstrekking, bovenop de 'gewone' rechten die iedere aandeelhouder heeft.
- Een belang vanaf 10% biedt enkel het extra recht om het opstellen van een geconsolideerde jaarrekening te eisen. Vanaf een belang van 5% of meer, kun je niet uitgekocht worden.

11.1

- Vanaf 33,33% kunnen buitengewone beslissingen worden geblokkeerd als blokkerende minderheid.
- Daarnaast is voor de grenzen van belang dat er een openbaar bod gedaan moet worden wanneer 30% van de zeggenschap van de onderneming in één hand is.

Informeel rechten:

11.1

Overige overwegingen:

- Delta airlines en China Eastern airlines hebben in juli 2017 een belang van 10% verworven, maar zijn inmiddels verwaterd naar 8,8%. Zij hebben daarbij ook een boardzetel verkregen.
- De Franse staat heeft een aandelenbelang van 14,3%.

11.1

11.1

11.1

Conclusie:

11.1

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: 10.2.e (BEDR/Ext/ICT)
Cc: Leijten, MR (Manon) (SG); Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e
10.2.e (FIN); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: Voorbereiding BWO
Datum: donderdag 31 januari 2019 17:34:27
Bijlagen: [biilage 1 schema inzet stand van zaken en escalatie bwo 1 feb.v2.docx](#)
[Voorbereiding BWO KLM 1 februari FINAAL.docx](#)
[Bijlage 2 Brief AF-KLM - Agreements between AF-KLM and Dutch State.pdf](#)
[10.2.a, 10.2.d overzicht van mogelijke scenarios voor koop aandelen.pdf](#)

Wopke,

Hierbij nog de laatste voorbereidende notities voor het BWO morgen.

11.1

De notitie van begrotingszaken zal jou separaat worden toegezonden.

Tot morgen,
10.2.d

GEHEIM
TER INFORMATIE
Aan
de minister

Directie
Begrotingszaken

Inlichtingen

10.2.e

10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Datum
31 januari 2019

Notitienummer
G2019/23

Auteur
10.2.e

Van
DG Rijksbegroting
De directeur
Begrotingszaken
De directeur HDFEZ

Via
SG

CC
De directeur
Financieringen

Bijlagen

-

notitie

10.2.a, 10.2.g, l.v. begroting 2019

Aanleiding

In navolging van onze vorige notitie (G2019/12) informeren wij u nader over de comptabele aspecten van 10.2.a, 10.2.g en laste van de begroting 2019 van het ministerie van Financiën.

Kernpunten

- De mogelijke aankoop van aandelen heeft budgettaire consequenties en valt daarmee onder het budgetrecht van de Kamer. De essentie van het budgetrecht is dat er geen uitgaven mogen worden gedaan, voordat het parlement hiermee heeft ingestemd. Bij aankoop zonder voorafgaand aan de Kamer toestemming te vragen, schendt u het budgetrecht van de Kamer.

11.1

11.1

- Het is aan de Kamer om een onrechtmatigheid (en eventueel bezwaar) politiek te wegen.
- De verplichtingen en uitgaven gemoeid met het eventueel verwerven van aandelen dienen op de begroting van Financiën verantwoord te worden op begrotingsartikel 3 'Financieringsactiviteiten publiek-private sector'.
- Op het begrotingsartikel 3 is in de begroting 2019 voor 15,7 mln aan verplichtingenbudget en voor 294 mln aan uitgavenbudget opgenomen. Het (beperkte) verplichtingenbudget op dit artikel is ontoereikend om een fors belang te verwerven. Overschrijdingen van het verplichtingen- en het uitgavenbudget zijn onrechtmatig.

Toelichting

- De aankoop van aandelen heeft budgettaire consequenties en valt daarmee onder het budgetrecht van de Kamer. De gedachte van het budgetrecht is dat er geen verplichten of uitgaven mogen worden gedaan, voordat het parlement hiermee heeft ingestemd.
- De verplichtingen en uitgaven gemoeid met het eventueel verwerven van aandelen dienen op de begroting van Financiën verantwoord te worden op begrotingsartikel 3 'Financieringsactiviteiten publiek-private sector'. De doelstelling van artikel 3 luidt: *Optimaal financieel resultaat bij de realisatie van publieke doelen; in het bijzonder bij het investeren in en verwerven, beheren en afstoten van de financiële en materiële activa van de Staat.*
- Het parlement autoriseert de begroting via vaststelling van de zogenaamde begrotingsstaat. Autorisatie van een begrotingsstaat vindt plaats op het niveau van een begrotingsartikel. Het geautoriseerde bedrag voor de uitgaven geldt als een maximum (artikel 2.3 lid 4 CW) en mag op artikelniveau niet overschreden worden. In de Memorie van Toelichting staat:

Het begrip uitgaven moet hier breed worden geïnterpreteerd. Afhankelijk van het begrotingsstelsel zijn uitgaven:

- in het verplichtingen-kasstelsel (voor ministeries en colleges): zowel de verplichtingen als de uitgaven.
 - in het baten-lastenstelsel (voor baten-lastenagentschappen): de lasten of de kosten.
 - in het kas-transactiestelsel (voor Nationale Schuld): zowel de kasuitgaven als de (transactie)kosten.
- Het door het parlement geautoriseerde verplichtingenbudget op artikel 3 is 15,7 mln. Het geautoriseerde uitgavenbudget op artikel 3 is 294,0 mln. Het verschil tussen het beschikbare verplichtingenbudget en het uitgavenbudget heeft te maken met de kapitaalinjectie TenneT die in 2016 is verplicht en deels in 2019 wordt betaald.
De Kamer is via de begroting geïnformeerd dat het beschikbare uitgavenbudget wordt gebruikt voor TenneT. Indien de middelen voor een ander doel worden aangewend, behoort de Kamer hierover geïnformeerd te worden.
 - Voorgeschreven in de CW is dat de minister via een suppletoire begrotingswet aan de Kamer autorisatie vraagt voor een niet in de begroting voorziene uitgave. Indien de Kamer vooraf de verplichting of de uitgave niet autoriseert, is de verplichting en de uitgave onrechtmatig. Het verplichtingenbudget en het uitgavenbudget op dit artikel is ontoereikend om een fors belang te verwerven.
 - Majeure wijzigingen in de uitgaven en de verplichtingen worden opgenomen in een suppletoire begrotingswet. Indien het niet mogelijk is een suppletoire begroting te sturen wordt de Kamer geïnformeerd, bijvoorbeeld met de zogenaamde veegbrief enkele dagen voor het Kerstreces waarin de ministers melden welke beleidsmatige uitgaven nog zijn of zullen worden gedaan. Het parlement wordt zo in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen. De opgenomen wijzigingen in de veegbrief worden daarmee niet door het parlement geautoriseerd.
 - In de praktijk worden niet alle artikeloverschrijdingen als onrechtmatig aangemerkt. Dit is bijvoorbeeld het geval bij overschrijdingen op open-einde regelingen zoals de Algemene Kinderbijslag of een overschrijding van de kosten van opvang van asielzoekers.

11.1

11.1

- Toen de Staat in 2008 vrijwel alle aandelen van Fortis Bank Nederland kocht werd deze uitgave door de Algemene Rekenkamer en door de minister van Financiën zelf als onrechtmatig (€ 23 miljard) bestempeld. Gezien de omstandigheden (kredietcrisis, uitzonderlijke "nood-breekt-wet" situatie), de daarop gevolgde procedures en de mededeling van de minister van Financiën in de bedrijfsvoeringsparagraaf, van het jaarverslag zag de Algemene Rekenkamer af van het maken van bezwaar.

11.1

- Indien er bezwaar door de AR wordt gemaakt moet de regering een indemniteitswet indienen. Met een indemniteitswet kan de onrechtmatigheid alsnog door behandeling in de Kamer worden weggenomen.
- Er zijn drie mogelijkheden om het parlement te informeren:
 - De aankoop vooraf via een suppletoire begrotingswet door Kamer laten autoriseren: geen onrechtmatigheid.
 - De Kamer vooraf vertrouwelijk informeren. Daarmee blijft de niet geautoriseerde uitgave onrechtmatig maar de Kamer is wel vooraf geïnformeerd waardoor de AR en de Kamer mogelijk de onrechtmatigheid minder 'zwaar' zullen wegen.
 - De Kamer na de aankoop informeren. De aankoop is onrechtmatig.

Aanvullende toelichting uit vorige notitie G2019/12

Verwerven van aandelen / voorhangprocedure

- Artikel 4.7 lid 1 van Comptabiliteitswet 2016 (CW) schrijft voor dat de Staat aandelen van een privaatrechtelijk rechtspersoon die door een derde worden gehouden pas mag overnemen nadat de Staten-Generaal schriftelijk daarover is geïnformeerd (voorhangprocedure).
- Artikel 4.7 lid 3c geeft aan dat deze voorhangprocedure niet van toepassing is, indien de voorhangprocedure in strijd is met een wettelijke regeling. In de Memorie van Toelichting staat:
Een voorbeeld van dergelijke specifieke bepalingen die strijdigheid met de voorhangprocedure kunnen opleveren, is te vinden in de Wet op het financieel toezicht. Daarin zijn bepalingen opgenomen die beogen te voorkomen dat koersgevoelige informatie in bepaalde omstandigheden openbaar wordt gemaakt. In die wet wordt ook het verbod geregeld op het verstrekken van informatie die als voorkennis kan worden beschouwd. In dergelijke gevallen kan een openbare voorhangprocedure niet worden gevolgd. Alsdan zal moeten worden gezien in hoeverre het mogelijk is de Staten-Generaal vertrouwelijk een voornemen als bedoeld in het eerste lid voor te leggen.
- Indien de regering voornemens is om beursgenoteerde aandelen te verwerven moet dus worden gezien of het mogelijk is de Staten-Generaal vertrouwelijk te informeren.

Hoe kan het rechtmatig?

- De Staten-Generaal wordt vooraf en openbaar geïnformeerd met een brief waarin het kabinet het voornemen aankondigt om aandelen te verwerven met daarbij een incidentele suppletoire begrotingswet van de begroting van Financiën. Na autorisatie van deze incidentele suppletoire begrotingswet kunnen de aandelen worden gekocht. Er wordt dan rechtmatig gehandeld.
- Waarschijnlijk leidt openbaarmaking wel tot een prijsopdrijvend effect van de aandelen.
- De behandeling van een incidentele suppletoire begrotingswet in de Staten-Generaal kan met medewerking van de Kamers snel verlopen. Op 21 september 2015 hebben de ministers van Financiën en van OCW met een suppletoire begrotingswet de voorgenomen aankoop van de huwelijksportretten van *Maerten Soolmans* en *Oopjen Coppit* van Rembrandt aan de Tweede Kamer voorgelegd. Na debat en stemming in de Tweede Kamer heeft de Eerste Kamer op 29 september de incidentele suppletoire begrotingswet behandeld, in stemming gebracht en aanvaard.

Doeltreffendheid en doelmatigheid

- U heeft als minister van Financiën – zowel vanuit uw rol als vakminister als vanuit uw rol als hoeder van de rijksbegroting – een bijzondere verantwoordelijkheid voor doeltreffendheid en doelmatigheid van overheidsbestedingen, zie de Operatie 'Inzicht in Kwaliteit' en de Comptabiliteitswet. Zo schrijft artikel 3.1 van de CW voor dat bij alle voorstellen en voornemens die naar het parlement worden gestuurd wordt toelicht hoe ze bijdragen aan de gestelde doelen en welke doelmatigheid wordt nastreeft.

11.1

Gevolgen voor saldo, kader en schuld

- Aankoop van beursgenoteerde aandelen is een financiële transactie. Relevant voor EMU schuld, maar niet voor EMU saldo en kader. Een eventuele opslag op de koers die wordt betaald is mogelijk wel relevant voor EMU saldo en kader.

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER ADVISERING – BWO 1 FEBRUARI 10.00

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.e 10.2.e

T 10.2.e

F 10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.e 10.2.e

M 10.2.e

Datum

31 januari 2019

Notitienummer

G2019/28

Auteur

10.2.e 10.2.e

10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

3

notitie

Vorbereiding BWO 1 februari

Aanleiding

Morgen 1 februari vindt een vervolg BWO plaats over KLM. In deze notitie vindt u de laatste voorbereiding hiervoor, naast de stukken die u gisteren en vorige week reeds ontvangen hebt. U wordt vergezeld door Helmer Vossers en 10.2.e 10.2.e 10.2.e.

Agenda BWO KLM vrijdag 1 februari 10:00 -10:30 uur

1. Stand van zaken, inzet en escalatie (bijlage 1 en 2)

Gesprekken en acties afgelopen week:

- terugkoppeling 10.2.e nominatie commissie AFKL (25/1)
- overleg FR/NL workinggroup publieke belangen (28/1)
- brief m.b.t. afspraken is uitgestuurd aan AFKL (30/1)

U wordt gevraagd te besluiten of de volgende stap in de escalatieladder gezet moet worden.

2. 10.2.g (bijlage 3)

FIN zal een toelichting geven bij de uitwerking van de 10.2.g. Er zijn twee opties; 11.1

11.1. In bijlage 3 worden de afwegingen bij de twee varianten toegelicht.

Bijlagen

1. Schema: inzet, stand van zaken en escalatie;
2. Brief aan AFKL met afspraken;
3. Toelichting 10.2.g.

Geannoteerde agenda

1. Stand van zaken, inzet en escalatie

U of ambtenaren van FIN kunnen een toelichting geven op de gevoerde gesprekken afgelopen week, met name met de Franse staat.

2. 10.2.g

U wordt verzocht een toelichting te geven bij de uitwerking van de 10.2.g. Er zijn twee opties; 11.1 11.1. In bijlage 3 worden de afwegingen bij de twee varianten nader toegelicht.

Afweging twee opties

U kunt de volgende punten maken:

11.1

Grootte aandelenbelang

Er zijn in BWO 25 januari 2019 vier verschillende grootte van aandelenbelang onderscheiden:

11.1

U kunt hierover de volgende punten maken:

11.1

Proces besluitvorming

U kunt hierover de volgende punten maken:

11.1

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Leijten, MR (Manon) (SG); Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Lugtenburg, PG (Petra) (AL DGRB); 10.2.e,
10.2.e (HDFEZ); Vossers, Helmer (FIN/AL)
Cc: 10.2.e (FIN/DEELN); 10.2.e (FIN)
Onderwerp: Notitie bespreking 10.2.a, 10.2.b morgen
Datum: dinsdag 5 februari 2019 17:23:15
Bijlagen: 10.2.a, 10.2.b Overweging varianten voor bespreking 6-2-2019 FINAAL.docx

Allen,

Zie in de bijlage de notitie voor de bespreking morgen met de minister over 10.2.a, 10.2.b. Jullie hebben allemaal ook een fysiek exemplaar hiervan ontvangen via jullie secretariaat, maar omdat de meesten van jullie op pad zijn ook even digitaal.

Met vriendelijke groet,

10.2.e

VERTROUWELIJK
TER BESPREKING

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.a, 10.2.e
10.2.e

10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.a, 10.2.e
10.2.e

notitie

10.2.a, 10.2.g - overweging varianten

Aanleiding

We bespreken met u de varianten in de 10.2.g. Deze notitie geeft u verdere informatie over de base case (huidige situatie), de verschillende varianten en de bijbehorende risico's en mitigerende maatregelen, met als doel om een afweging te kunnen maken. Ook worden de verschillende processen rond de politieke besluitvorming geschetst.

Datum

4 februari 2019

Notitienummer

G2019/29

Auteur

10.2.a, 10.2.e
10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

Geen

Kern

11.1, 10.2.a

Achtergrond

Base case – huidige situatie

- De belangen van de Nederlandse staat en AFKL komen voor een groot deel overeen: het hebben van een financieel gezonde (Nederlandse) homecarrier met een groot netwerk op Schiphol. Maar in bepaalde (mogelijk toekomstige) situaties kunnen deze belangen ook verschillen.

11.1

- In die situaties is het van belang dat KLM en/of de Nederlandse staat voldoende invloed hebben op de besluitvorming van het bedrijf. Sinds de

toetreding van Delta airlines en China Eastern vindt de besluitvorming over belangrijke onderwerpen steeds meer plaats op holding niveau.

- 11.1

11.1

Ook de invloed van KLM op holdingniveau neemt de laatste jaren af. Inmiddels draagt KLM slechts 3 van de 19 boardmembers in AFKL voor en zijn 4 van de 12 leden van de executive committee afgevaardigden vanuit KLM.
- Met de staatsgaranties is er echter een bindende overeenkomst met AFKL waarmee de Nederlandse publieke belangen worden geborgd. Deze zijn echter éézijdig opzegbaar door AFKL.
- Vooralsnog zijn de Nederlandse publieke belangen niet in gevaar gekomen en heeft het netwerk van KLM op Schiphol zich goed kunnen ontwikkelen. Directe aanleiding om te verwachten dat dit in de (nabije) toekomst niet meer het geval zal zijn, hebben wij niet. Een succesvol KLM is immers in het belang van zowel Nederland als AFKL.
- Echter, zekerheid dat dit nooit zal gebeuren hebben we niet. Het risico blijft immers bestaan dat er een moment zal komen dat de Nederlandse publieke belangen niet meer in lijn zijn met de belangen van AFKL. De staatsgaranties kunnen in dat geval eenzijdig worden opgezegd met een opzegtermijn van negen maanden.

11.1, 10.2.a
- Daarnaast bestaat het risico dat de invloed van KLM en de Nederlandse staat verder verkleind wordt.

11.1, 10.2.a.

11.1, 10.2.a

Hoe huidige situatie verbeteren

- Gezien het bovenstaande lijkt de status quo niet toekomstbestendig en is er afgelopen anderhalf jaar op verschillende manieren gepoogd de NL invloed te vergroten.
- Al sinds augustus 2017 kijkt de NL staat of het in de nieuwe constellatie van AFKL nodig is om meer invloed te krijgen in de holding van AFKL.
- Er is in eerste instantie gepoogd om in overleg met de holding en de Franse staat een aandelenbelang te verwerven, i.c.m. afspraken op het niveau van AFKL en de Franse staat over het Nederlandse belang. Dit bleek door allerlei redenen tot op heden niet mogelijk.
- Sinds juni 2018 is vooral ingezet op (gezamenlijke) afspraken met de Franse staat over het Nederlandse publieke belang, een betere governance van de holding

11.1

 en invloed op de strategie van AFKL.

11.1

11.1

 Deze varianten worden in het vervolg van de notitie nader uitgewerkt.

Varianten - risicoanalyse

11.1

11.1

Scenario's / factoren	11.1
Regie over proces	11.1
Implementatierisico's	
Relatie met de Tweede Kamer	
Relatie met de Franse Staat	
Relatie met AFKL	
Communicatie	

Samenvatting grootste risico's

11.1

11.1

Mitigerende maatregelen

11.1

Kosten aankoop belang in AFKL

De slotkoers van het aandeel Air France – KLM bedroeg op maandag 4 februari € 10,87, wat een marktwaarde van € 4,659 miljard impliceert. Bij deze koers bedragen de aanschafkosten van een 10% aandelenbelang € 466 miljoen, en van een 14% aandelenbelang € 652 miljoen. ABN AMRO hanteert een transactie fee van 10.1.c over de waarde van de aangeschafte aandelen. Bij een belang van 10% komt dat neer op een fee van 10.1.c en bij een belang van 14% komt dat neer op een fee van 10.1.c 11.1

10.1.c + 11.1

Politieke besluitvorming

11.1

11.1

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Leiten, MR (Manon) (SG); Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: Stukken BWO morgen
Datum: donderdag 7 februari 2019 18:08:29
Bijlagen: [Voorbereiding BWO KLM 8 februari.docx](#)
[Bijlage 1 Samengevat ons doel en inzet \(BWO 8feb2019\).docx](#)
[Bijlage 2 schema inzet stand van zaken en escalatie bwo 8 feb.v1.docx](#)
[Bijlage 3 Varianten 10.2.g afweging.docx](#)

Allen,

Hierbij de departementaal gezamenlijke stukken voor het BWO morgen, zoals in de tas van de minister gedaan. Wij maken nog een sheet over besispunt die hij morgen kan uitdelen tijdens het BWO (en ook weer inneemt).

Groet,
10.2.g

VERTROUWELIJK
TER ADVISERING

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.g 10.2.e

10.2.e

10.2.g@minfin.nl

www.minfin.nl

Direct contact

10.2.g 10.2.e

10.2.e

Datum

7 februari 2019

Notitienummer

G2019/33

Auteur

10.2.g 10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

1 - Samengevat ons doel
2 - Schema inzet

notitie

Vorbereiding BWO 8 februari

Aanleiding

Vrijdag 8 februari is er een BWO over KLM, van 10.00-10.30, met MP, MEZK en MIenW. In deze notitie vindt u de agenda voor dit overleg en voorbereiding op de besprekspunten. U heeft hiervoor de achterliggende week reeds de meeste voorbereidende stukken ontvangen. In de bijlage vindt u de laatste stukken die zijn opgesteld met EZK en IenW. Morgenochtend delen wij tijdens het BWO een sheet uit met duidelijke beslisapunten.

Agenda

1. Stand van zaken, inzet en escalatie (bijlage 1 en 2)

11.1

2. 10.2.g (bijlage 3)

FIN zal een toelichting geven bij de uitwerking van de 10.2.g. Er zijn twee opties; 11.1

11.1 In bijlage 3 worden de afwegingen bij de twee varianten toegelicht.

U wordt gevraagd:

11.1

Geannoteerde agenda

1. Stand van zaken, inzet en escalatie

U of ambtenaren van FIN kunnen een toelichting geven op de brieven die afgelopen week gewisseld zijn met AFKL.

2. 10.2.g (bijlage 3)

De andere bewindspersonen hebben alleen de tabel uit bijlage 3. U kunt de beide variante uitleggen en uw keuze voorleggen.

Afweging twee opties

11.1

STG. GEHEIM
TER INFORMATIE
Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

0.2.e 10.2.e
10.2.e

10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

0.2.e 10.2.e
10.2.e

Datum

11 februari 2019

Notitienummer

Auteur

0.2.e 10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

1

notitie

Achtergrond project Lelie

Belang van Schiphol voor Nederland

Het intercontinentale bestemmingsnetwerk op Schiphol is van groot belang voor de Nederlandse economie en werkgelegenheid. Veel bedrijven kiezen voor Nederland als vestigingsplaats vanwege de goede bereikbaarheid. Het bestemmingsnetwerk van KLM speelt hierin een belangrijke rol. Onderzoek van Decisio (2015) heeft bevestigd dat het totale economisch belang (direct en indirect) van Schiphol neerkomt op 113.900 banen, goed voor een toegevoegde waarde van € 9 miljard. BCG en McKinsey hebben voor KLM bevestigd dat het gehele economisch belang van de luchtvaart in Nederland 300.000 banen is en € 30 miljard bijdraagt aan de economie. Belangrijk hiervoor is de goede bereikbaarheid of connectiviteit van Schiphol, die tot de top van Europa behoort: zowel de directe connectiviteit (aantal bestemmingen en frequentie) als de netwerk connectiviteit (het aantal directe + transfervluchten dat een vliegveld kan aanbieden) van Schiphol is na die van Frankfurt de beste van Europa¹. Voor een open economie als Nederland is, is dit cruciaal.

Belang van KLM voor Schiphol

Door het systeem dat KLM heeft, ophalen van passagiers vanuit heel Europa naar Schiphol en die samen in een vliegtuig naar een verre bestemming vliegen en omgekeerd, kun je vanaf Schiphol op heel veel verschillende bestemmingen rechtstreeks vliegen. Onderzoek van SEO (2015) heeft uitgewezen dat de verwachting is dat bij het wegvallen van KLM deze wereldwijde hubfunctie van Schiphol vervalt en er veel minder intercontinentale vluchten en bestemmingen overblijven. Ook is er gekeken of het netwerk van Schiphol in stand gehouden kan worden door andere luchtvaartmaatschappijen gezamenlijk. Dat bleek niet het geval, omdat op veel bestemmingen de vraag/markt niet groot genoeg is om een directe verbinding aan te bieden. Alleen een geheel nieuwe in Nederland gevestigde luchtvaartmaatschappij zou dit mogelijk kunnen overnemen.

Invloed op luchtvaart

Het Rijk kan direct invloed uitoefenen op de netwerkqualiteit met:

- Wet luchtvaart: Regulering luchthavengelden Schiphol.
- Luchthaven indelingsbesluit (LIB): Vastlegging ruimtelijke beperkingen Schiphol.
- Vergunningen nota: Afwegingskader en werkwijze bij verstrekken luchtvaartrechten.
- Exploitatievergunning Schiphol.

¹ ACI – Airport Industry Connectivity Report 2018

- Aandeelhouderschap Schiphol (Rijk 70%, Amsterdam 20%, Aéroports de Paris 8%, Rotterdam 2%)
- Aandeelhouderschap KLM (5,9%)
- Staatsgaranties AF-KLM

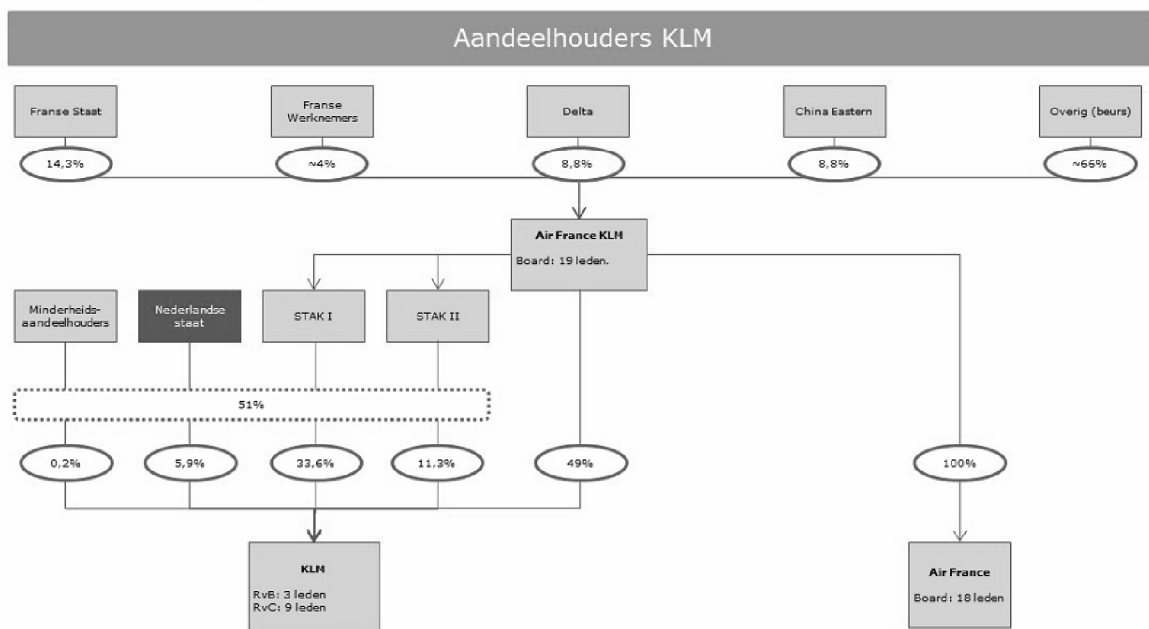
Vooraf deze laatste, de staatsgaranties, zijn momenteel nog een belangrijk instrument.

Ten tijde van de fusie in 2004 zijn er door AFKL (tijdelijke) garanties afgegeven aan de Nederlandse Staat (State assurances) om de NL publieke belangen te beschermen. De belangrijkste hiervan zijn verlengd in 2010 voor onbepaalde tijd, maar kunnen eenzijdig worden opgezegd door AFKL (opzegtermijn 9 maanden). Deze afspraken gaan over gelijkwaardige netwerkontwikkeling van AF en KLM in Frankrijk en Nederland. Ook hebben de Nederlandse en Franse Staat in 2003 een overeenkomst gesloten, waarin zij het belang van een harmonieuze ontwikkeling van Air France-KLM op de twee hubs op Schiphol en Paris-Charles de Gaulle Airport benadrukken.

11.1

11.1 SEO concludeerde begin 2018 dat de connectiviteitsresultaten over de periode 2009-2017 geen aanleiding geven om een waarschuwing af te geven aan de Nederlandse overheid wat betreft de handhaving van de staatsgaranties. Sterker nog, tot 2017 heeft het AF-KLM-netwerk op Schiphol zich beter ontwikkeld dan op Charles de Gaulle (Monitor netwerkqualiteit en staatsgaranties, 2018). Dit biedt echter geen garanties voor de toekomst.

Structuur KLM/AFKL

Achtergrond project Lelie

Al sinds augustus 2017 bekijkt de NL staat of het in de nieuwe constellatie van AFKL nodig is om meer invloed te krijgen in de holding van AFKL. Aanleiding hiervoor was de aandelenparticipatie van Delta Airlines en China Eastern in AFKL

(incl boardzetel) en de verwachting dat de strategie en de besluiten over het KLM-belang steeds meer op holdingniveau gecentreerd zou worden.

11.1

11.1

Daarvoor zijn verschillende opties onderzocht:

1. Bevestigen en verbeteren van de afspraken over het publiek belang (bestemmingennetwerk van KLM op Schiphol) met AFKL en de Franse staat (staatsgaranties).
2. Via de governance 11.1 zorgen dat het belang van KLM wordt meegenomen in de besluitvorming.
3. Via een aandelenbelang in de holding (moederorganisatie), om zo invloed te hebben op besluiten etc.

Voor al deze opties zijn al stappen ondernomen, zie uitleg hieronder.

1. Bevestigen en verbeteren staatsgaranties

Er is al langere tijd, maar sinds mei 2018 intensiever, onderhandeld met de Franse staat over het verbeteren en versterken van de staatsgaranties. Er is geprobeerd om samen met de Franse staat tot overeenstemming te komen om in documenten van AFKL te laten vastleggen dat Schiphol een belangrijke luchthaven voor AFKL en KLM is, en dat in de toekomst ook zal blijven. Deze

11.1

11.1

11.1

Tegelijkertijd zijn met AFKL gesprekken gevoerd hierover, waarbij met name gesproken is over het afschaffen van de eenzijdige opzegtermijn van 9 maanden.

11.1

2. Governance

Samen met KLM is al sinds 2017 gesproken over een gebalanceerde besluitvorming waarbij KLM betrokken is bij belangrijke besluiten over bijvoorbeeld de strategie. Hiervoor is het nodig dat ook het KLM-geluid goed vertegenwoordigd is in de besluitvormende organen. 11.1

11.1

11.1

Ook is er de laatste maanden veel spanning over de herbenoeming van Elbers als CEO KLM en de wens van de CEO van AFKL om in de Raad van Commissarissen van KLM plaats te nemen.

3. Aandelenbelang

Er is in eerste instantie (aug 2017) gepoogd om in overleg met het moederbedrijf AFKL en de Franse staat een aandelenbelang te verwerven, i.c.m. afspraken op het niveau van AFKL en de Franse staat over het Nederlandse belang. Dit waren verkennende gesprekken, die al begonnen zijn onder Jeroen Dijsselbloem. Het bedrijf AFKL en de Franse staat waren hier destijds niet tegen, maar vonden het tijdstip wel lastig. Er was namelijk net een grote kapitaaltransactie geweest, en ze wilden niet weer aan de bestaande aandeelhouders toestemming vragen voor extra uitgifte van kapitaal aan de Nederlandse staat.

Het is ook mogelijk om zonder overleg met AFKL een aandelenbelang te verwerven, namelijk via de beurs. 11.1

11.1

Wat kun je met een aandeel?

11.1

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: 10.2.e (BEDR/Ext/ICT); 10.2.e (COMM)
Cc: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: Vergelijking AFKL met andere luchtvaartmaatschappijen
Datum: woensdag 13 februari 2019 13:28:21

Ha Wopke,

Zoals gevraagd hierbij vergelijkingcijfers over AFKL en de concurrentie. 11.1

11.1

NB. Dit zijn de laatste jaarcijfers, 11.1

11.1

Groet,
10.2.d en 10.2.e

Vergelijkingcijfers AFKL

Winstcijfers

	Revenues		Operating profit		Operating margin	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
AFKL	25.784	24.846	1.488	1.049	5,8%	4,2%
Air France¹	15.828	15.411	588	372	3,7%	2,4%
KLM²	10.340	9.800	910	681	8,8%	6,9%
Transavia	1.436	1.218	81	0	5,6%	0,0%
IAG	22.972	22.567	3.015	2.535	13,1%	11,2%
British Airways	12.269	11.445	1.754	1.473	14,3%	12,9%
Iberia	4.851	4.585	376	271	7,8%	5,9%
Aer Lingus	1.859	1.765	269	233	14,5%	13,2%
Vueling	2.125	2.065	188	60	8,8%	2,9%
Lufthansa Group	35.579	31.660	2.973	1.752	8,4%	5,5%
Lufthansa³	16.441	15.412	1.627	1.090	9,9%	7,1%
Swiss ³	4.747	4.471	542	405	11,4%	9,1%
Austrian ³	2.358	2.153	94	58	4,0%	2,7%
P2P ³	4.041	2.060	94	(104)	2,3%	-5,0%

[1] Inclusief Transavia FR.

[2] Inclusief Transavia NL

[3] Alleen passenger deel van de specifieke airline.

11.1

Arbeidskosten

	Labor costs ₁ /		Labor costs ₁ /	
	Operating costs		FTE	
AFKL	31%	€	94.246	
KLM	31%	€	93.300	
Lufthansa Group	25%	€	73.567	
IAG	24%	€	74.737	

[1] Uit jaarverslagen niet altijd duidelijk of kosten van extern personeel in de labor costs zijn opgenomen.

11.1

Vloot

	Fuel costs/ Operating costs	Fleet Age	Fleet size	Order
AFKL	19%	10,9	545	63
<i>KLM Group</i>	20%	9,5	201	27
<i>Air France Group</i>		11,8	344	36
Lufthansa	16%	11,4	728	183
IAG	23%	11,4	546	183

[1] De grootte van passenger en cargo tak (waarbij de fuel kosten een belangrijke component vormen) verschilt per luchtvaartmaatschappij, vergelijking is dus niet geheel mogelijk.

Van: [10.2.e] (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); [10.2.e] (BJZ/BBO)
Onderwerp: RE: informatieprotocol informeren TK bij vertrouwelijke zaken
Datum: vrijdag 15 februari 2019 23:07:08

11.1

Groet,
[10.2.e]

Van: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Verzonden: vrijdag 8 februari 2019 9:28
Aan: [10.2.e] (BEDR/Ext/ICT); [10.2.e]
CC: Vossers, Helmer (FIN/AL); [10.2.e] [10.2.e] (FIN/DEELN); Lugtenburg, PG (Petra) (AL DGRB); Leijten, MR (Manon) (SG)
Onderwerp: informatieprotocol informeren TK bij vertrouwelijke zaken

Wopke,
Bijgaand het informatieprotocol dat je voorganger heeft opgesteld nav Commissie de Wit. Ik verwees hier gisteren al naar. [11.1]

11.1

Christiaan

Ministerie van Financiën

STG. ZEER GEHEIM
TER ADVISERING

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.e

10.2.e@minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.e

notitie

BWO Project Lelie 15 februari

Aanleiding

Vrijdag 15 februari om 9:30 staat een BWO KLM gepland. Doel van deze bijeenkomst is om kort de stand van zaken door te nemen en te bespreken hoe de MR diezelfde ochtend over dit onderwerp wordt ingelicht. Bijgevoegd treft u hiervoor een spreeklijn (bijlage 1) en een aantal Q&A's (bijlage 2).

Kern

•

11.1

Datum

14 februari 2019

Notitienummer

G2019-38

Auteur

10.2.e 10.2.e

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

Bijlage 1 – Spreeklijn MR
Bijlage 2 – Q&A's MR

Van: 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT)
Cc: Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN/DEELN); "10.2.e @minez.nl"
Onderwerp: Verhaallijn AFKL
Datum: zondag 17 februari 2019 23:03:46

Ha Christiaan,

Zie hieronder aanzet voor verhaallijn AFKL voor 10.2.e Bedoelde je zoiets?

Groet,
10.2.e

Verhaallijn AFKL

11.1

Vergelijkingscijfers AFKL

Vergelijkingscijfers over AFKL en de concurrentie.	11.1
11.1	
NB. Dit zijn de laatste jaarcijfers,	11.1
11.1	

Winstcijfers

Revenues		Operating profit		Operating margin	
2017	2016	2017	2016	2017	2016

AFKL	25.784	24.846	1.488	1.049	5,8%	4,2%
Air France₁	15.828	15.411	588	372	3,7%	2,4%
KLM₂	10.340	9.800	910	681	8,8%	6,9%
<i>Transavia</i>	1.436	1.218	81	0	5,6%	0,0%
IAG	22.972	22.567	3.015	2.535	13,1%	11,2%
British Airways	12.269	11.445	1.754	1.473	14,3%	12,9%
<i>Iberia</i>	4.851	4.585	376	271	7,8%	5,9%
<i>Aer Lingus</i>	1.859	1.765	269	233	14,5%	13,2%
<i>Vueling</i>	2.125	2.065	188	60	8,8%	2,9%
Lufthansa Group	35.579	31.660	2.973	1.752	8,4%	5,5%
Lufthansa₃	16.441	15.412	1.627	1.090	9,9%	7,1%
<i>Swiss₃</i>	4.747	4.471	542	405	11,4%	9,1%
<i>Austrian₃</i>	2.358	2.153	94	58	4,0%	2,7%
<i>P2P₃</i>	4.041	2.060	94	(104)	2,3%	-5,0%

[1] Inclusief Transavia FR.

[2] Inclusief Transavia NL.

[3] Alleen passager deel van de specifieke airline.

11.1

Arbeidskosten

	Labor costs ₁ / Operating costs		Labor costs ₁ / FTE
AFKL	31%	€	94.246
KLM	31%	€	93.300
Lufthansa Group	25%	€	73.567
IAG	24%	€	74.737

[1] Uit jaarverslagen niet altijd duidelijk of kosten van extern personeel in de labor costs zijn opgenomen.

11.1

Vloot

	Fuel costs/ Operating costs	Fleet Age	Fleet size	Order
AFKL	19%	10,9	545	63
<i>KLM Group</i>	20%	9,5	201	27
<i>Air France Group</i>		11,8	344	36
Lufthansa	16%	11,4	728	183
IAG	23%	11,4	546	183

[1] De grootte van passenger en cargo tak (waarbij de fuel kosten een belangrijke component vormen) verschilt per luchtvaartmaatschappij, vergelijking is dus niet geheel mogelijk.

11.1

11.1

Van: [10.2.e] (FIN/DEELN)
Aan: [10.2.e] (BEDR/Ext/ICT)
Cc: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Vossers, Helmer (FIN/AL); [10.2.e] (FIN/DEELN)
Onderwerp: RE: Facts&Figures
Datum: maandag 18 februari 2019 21:06:12

Doen we.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: [10.2.e] (Postbus) (BEDR/Ext/ICT) <[10.2.e]@minfin.nl>
Datum: maandag 18 feb. 2019 9:04 PM
Aan: [10.2.e] [10.2.e] (FIN/DEELN) <[10.2.e]@minfin.nl>
Kopie: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT) <[10.2.e]@minfin.nl>, Vossers, Helmer (FIN/AL) <[10.2.e]@minfin.nl>, [10.2.e] (FIN/DEELN) <[10.2.e]@minfin.nl>
Onderwerp: RE: Facts&Figures

Thx, nuttig. Kan je morgen om 0800h een print meenemen?

Sent with BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

From: [10.2.e] [10.2.e] (FIN/DEELN) <[10.2.e]@minfin.nl>
Date: Monday, 18 Feb 2019, 8:45 PM
To: [10.2.e] P (Postbus) (BEDR/Ext/ICT) <[10.2.e]@minfin.nl>
Cc: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT) <[10.2.e]@minfin.nl>, Vossers, Helmer (FIN/AL) <[10.2.e]@minfin.nl>, [10.2.e] (FIN/DEELN) <[10.2.e]@minfin.nl>
Subject: Facts&Figures

Hoi Wopke,

Hierbij nog een document met wat facts&figures over AFKL en KLM.

Groet,
[10.2.e]

Van: 10.2.e 10.2.e (FIN/DEELN)
Aan: 10.2.e (BEDR/Ext/ICT)
Cc: Rebergen, ACC (Christiaan) (AL GT); Vossers, Helmer (FIN/AL); 10.2.e (FIN/DEELN)
Onderwerp: Facts&Figures
Datum: maandag 18 februari 2019 20:45:28
Bijlagen: [Facts en figures.docx](#)

Hoi Wopke,

Hierbij nog een document met wat facts&figures over AFKL en KLM.

Groet,
10.2.e

STG. ZEER GEHEIM
TER BESLISSING

Aan
de minister

Directie Financieringen

Inlichtingen

10.2.e

10.2.e @minfin.nl
www.minfin.nl

Direct contact

10.2.e 10.2.e
10.2.e

notitie

Technische uitvoering project Lelie

Paraaf
Minister

Paraaf
Secretaris Generaal

Paraaf
Thesaurier Generaal

Datum

15 februari 2019

Notitienummer

G2019-42

Auteur

10.2.e 10.2.e

Paraaf
Dir. Financieringen

Paraaf
HDFEZ/Beleidscontrol

Van

het hoofd van de afdeling
Deelnemingen

Kopie aan

Bijlagen

Bijlage 1 – Addendum
contract
Bijlage 2 –
Opdrachtbevestiging met
mandaat
Bijlage 3 – Update
verwachting
aandelenbelang

Aanleiding

Er moeten een aantal praktische zaken geregeld worden zodat ABN AMRO de transactie voor ons kan uitvoeren. Deze notitie beschrijft deze zaken en geeft een update van de (verwachte) hoogte van het aandelenbelang dat onder de radar verworven kan worden.

Kernpunten

- Het huidige contract dat wij met ABN AMRO hebben moet worden uitgebreid met een addendum waardoor zij tevens bevoegd worden de transactie voor ons uit te voeren (zie bijlage 1).
- Met dit addendum komen wij overeen dat ABN AMRO de transactie voor ons uit zal voeren, tegen een fee van 10.1.c (marktconform), met een maximum van € 1.080.000 (11.1) en 10.1.c
10.1.c
- Met het sturen van een opdrachtbevestiging aan ABN AMRO geven wij hen de daadwerkelijke opdracht de transactie uit te voeren (zie bijlage 2). Deze kan woensdagochtend 20 februari 07:30 uur (na publicatie van de AFKL jaarcijfers) verstuurd worden.
- In deze opdrachtbevestiging geven wij hen het mandaat een belang van 14% te verwerven tegen 10.2.b
10.2.b
- Dit mandaat geeft ABN AMRO naar verwachting voldoende ruimte om de transactie uit te voeren zonder tussentijds verdere akkoorden van ons nodig te hebben 10.2.b
10.2.b Hiermee voorkomen wij dat de transactie niet zou kunnen worden uitgevoerd wanneer wij tussentijds in het bezit van KGI zouden komen.

Beslispunten

- Stemt u in met het uitbreiden van het contract waarbij wij ABN AMRO inhuren om de transactie voor ons uit te voeren?
- Bent u akkoord met de inhoud van het mandaat in de opdrachtbevestiging? Deze wordt pas verstuurd op het moment dat u dat aangeeft.
- Geeft u de Directeur Financieringen het mandaat het contract met ABN AMRO te tekenen en na uw definitieve bevestiging de uitvoering door ABN AMRO in gang te laten zetten?

Toelichting

Uitbreiding bestaand contract

Het huidige contract dat wij met ABN AMRO hebben kan worden uitgebreid met een addendum waardoor zij tevens bevoegd worden de transactie voor ons uit te voeren. Wij hebben Linklaters de uitbreiding van het contract laten controleren. Hiermee spreken wij het volgende met ABN AMRO af:

- Indien er besloten wordt de transactie door te zetten, dan zal ABN AMRO de transactie voor ons uitvoeren.
- Er wordt een transactie fee gehanteerd van 10.1.c over de waarde van de aangeschafte aandelen, met een maximum fee van € 1.080.000. 10.1.c 10.2.b

10.1.c 10.2.b

10.1.c·10.2.c

10.1.c

Naast de fee aan ABN AMRO dient er ook een Franse transactie belasting van 0,30% over de waarde van de aangeschafte aandelen betaald worden.

Opdrachtbevestiging met mandaat

Met het sturen van een opdrachtbevestiging aan ABN AMRO wordt hen de daadwerkelijke opdracht gegeven de transactie uit te voeren. Willen we de transactie starten op 20 februari na publicatie van de AFKL jaarcijfers (wat gunstig is door de hoge handelsvolumes op die dag) dan betekent dit dat uiterlijk woensdagochtend 20 februari 07:30 de opdrachtbevestiging aan ABN AMRO verstuurd dient te worden. In de opdrachtbevestiging geven wij ABN AMRO het mandaat:

- een aandelenbelang van 14% in AFKL te verwerven via de beurs,

10.2.b

10.2.b

10.2.b Dit mandaat geeft ABN AMRO in principe voldoende ruimte om de transactie uit te voeren zonder tussentijds verdere akkoorden van ons nodig te hebben. Hiermee voorkomen wij dat de transactie niet (volledig) zou kunnen worden uitgevoerd wanneer wij tussentijds in het bezit van KGI zouden komen. Wanneer wij in het bezit van KGI zijn mogen wij aan ABN AMRO immers geen opdrachten ten aanzien van de transactie verstrekken. Daarom is het van belang dat het mandaat voldoende ruim is, zodat ABN AMRO tussentijds geen akkoorden van ons nodig heeft. Bij een voldoende ruim mandaat kan ABN AMRO wanneer wij tussentijds in het bezit van KGI komen gewoon doorgaan met het verwerven van het belang binnen het vastgestelde mandaat.

Update mogelijk te verwerven aandelenbelang onder de radar

Zoals eerder toegelicht zal ABN AMRO het belang verwerven door 1) aandelen te kopen uit het dagelijks verhandeld volume op de beurs en door 2) grotere beleggers te benaderen (in principe zonder daarbij de koper te vertellen).

Om zoveel mogelijk onder de radar te blijven en geen prijsopdrijvend effect te veroorzaken geldt de vuistregel dat (gemiddeld) maximaal 25% van het dagelijks handelsvolume kan worden opgekocht. Daarboven valt het (meer) op dat een partij actief is, en neemt de kans verder toe dat de identiteit van de partij uitlekt.

De tabel in bijlage 3 geeft weer welk belang in AFKL kan worden opgebouwd via route 1), gegeven het percentage van het handelsvolume dat wordt opgekocht. Hierbij wordt rekening gehouden met het gemiddelde handelsvolume van de afgelopen zes maanden, het verwachte hogere handelsvolume rond de publicatie van de jaarcijfers en de aanwezige meldingsplicht bij het doorbreken van bepaalde drempels. Daarnaast kan door middel van het benaderen grotere aandeelhouders dus mogelijk nog een paar procent extra verworven worden (route 2).

11.1

Inhoud draaiboek

1. Tijdschema
2. Concept Tweede Kamer brief
3. Concept persbericht en QenA
4. Script bijeenkomst financiën woordvoerders
5. Spreeklijn bij mogelijke vragen/lekken
6. Notitie contract en mandaat ABN AMRO
7. MoU garanties 18/2 verstuurd aan AFKL

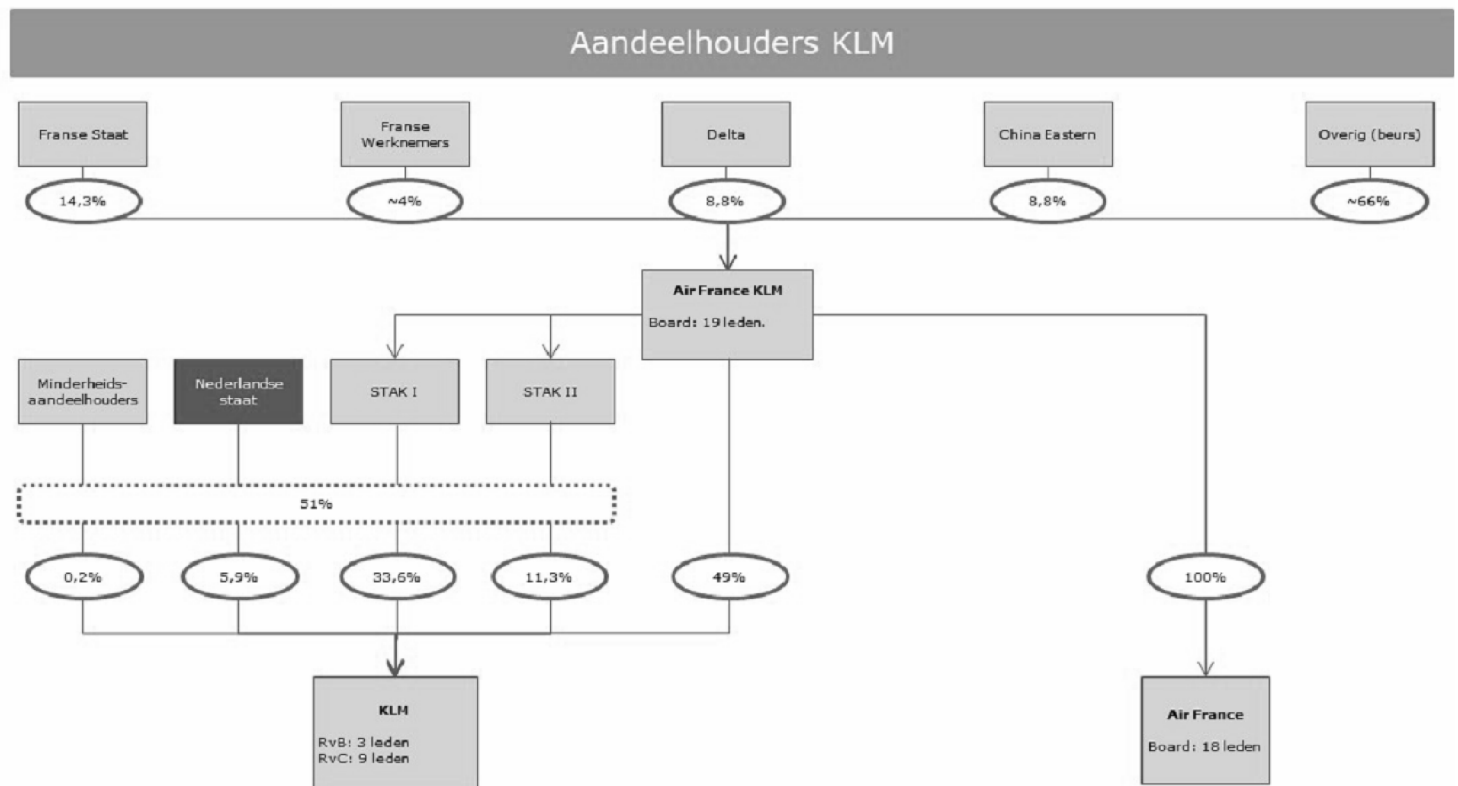
Facts & Figures AFKL en KLM

Fusie

Eind september 2003 hebben de toenmalige CEO's van Air France en KLM besloten om de bedrijven samen onder te brengen in Air France-KLM. Dit is geframed als fusie, maar is in praktijk een overname van KLM door Air France (voor 874m).

Huidige aandeelhoudersstructuur

Structuur KLM/AFKL

Strategische samenwerking

In juli 2017 is AFKL een strategische samenwerking aangegaan met Delta Airlines en China Eastern Airlines. Inhoud nieuwe strategische samenwerking

10.1.c + 10.2.g

10.1.c + 10.2.g

De Franse staat is door deze uitgifte in aandelenbelang verwaterd en is hierdoor gezakt naar 14,1%, zie ook bovenstaand schema.

Overigens zijn Delta Airlines en China Eastern Airlines door het omzetten van een converteerbare obligatie naar eigen vermogen naar verwaterd van 10% naar 8,8%. De Franse staat dit keer niet, omdat zij ook deelnamen in deze obligatie.

Huidige aandeelhouders

Top 30 shareholders – current and historical holdings

Shareholder	Year ²⁾	Current stake	Shareholding				Average buy-in price				Avg. Price at first buy-in ³⁾
			3 Months	12 Months	24 Months	3 Months	6 Months	12 Months	24 Months		
Government of France	2001	14.3%	14.3%	14.3%	17.6%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	10.54	
China Eastern Airlines Corp. Ltd.	2017	8.8%	8.8%	8.8%	0.0%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	12.62	
Delta Air Lines, Inc.	2017	8.8%	8.8%	8.8%	0.0%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	12.62	
Capital Group Co.	2008	5.3%	5.3%	2.2%	3.1%	n.a.	n.a.	7.56	7.56	11.54	
Air France KLM Employee Stock Ownership	2011	3.9%	3.9%	3.9%	6.3%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	12.56	
DNCA Finance SA	2006	3.8%	3.8%	2.8%	3.3%	n.a.	n.a.	7.56	9.84	9.76	
Ostrum Asset Management	2004	2.8%	2.8%	2.8%	4.6%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	10.04	
The Vanguard Group, Inc.	2004	1.3%	1.3%	1.2%	1.0%	9.04	8.56	8.96	11.12	9.43	
Norges Bank Investment Management	2004	1.2%	1.2%	1.2%	0.9%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	10.38	
Dimensional Fund Advisors LP	2004	1.2%	1.1%	1.2%	1.0%	9.04	8.83	8.83	9.92	7.90	
Rothschild Asset Management SCS	2007	1.1%	1.1%	0.7%	1.9%	n.a.	8.14	9.22	9.28	8.08	
Wellington Management Co. LLP	2005	0.9%	1.0%	0.0%	0.6%	n.a.	8.14	7.60	7.54	8.32	
JPMorgan Asset Management (UK) Ltd.	2004	0.7%	0.7%	0.7%	0.2%	n.a.	n.a.	10.95	10.71	7.08	
Lazard Freres Gestion SAS	2011	0.6%	0.6%	0.5%	1.5%	n.a.	n.a.	10.95	10.96	7.14	
invesco Asset Management Ltd.	2017	0.6%	0.6%	0.2%	0.0%	n.a.	8.14	7.68	9.69	6.68	
Invesco Advisers, Inc.	2017	0.5%	0.5%	0.3%	0.0%	n.a.	n.a.	7.56	10.57	8.25	
BlackRock Fund Advisors	2014	0.4%	0.4%	0.3%	0.2%	9.04	9.04	9.95	10.23	8.71	
Goldman Sachs Asset Management LP	2017	0.4%	0.4%	1.1%	0.0%	9.04	9.04	9.04	11.05	10.07	
NNIP Advisors BV	2017	0.3%	0.3%	0.2%	0.0%	n.a.	n.a.	10.95	9.99	8.84	
Air France-KLM SA	2000	0.3%	0.3%	0.3%	0.4%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	5.00	
Lyxor International Asset Management SAS	2017	0.3%	0.0%	0.5%	0.0%	9.04	9.04	9.04	10.69	18.10	
Fiducum AG	2009	0.2%	0.2%	0.2%	1.3%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	6.47	
Lazard Asset Management LLC	2016	0.2%	0.2%	0.3%	0.2%	9.04	9.04	7.57	8.88	8.97	
ATP Fondsmæglerelskab A/S	2017	0.2%	0.2%	0.2%	0.0%	n.a.	n.a.	n.a.	12.62	12.62	
BlackRock Advisors (UK) Ltd.	2004	0.2%	0.2%	0.3%	0.0%	n.a.	n.a.	10.95	11.89	30.21	
Teachers Advisors LLC	2004	0.2%	0.0%	0.2%	0.0%	9.04	9.04	9.04	10.65	10.67	
Allianz Global Investors GmbH	2004	0.2%	0.2%	0.1%	0.1%	n.a.	n.a.	10.95	11.28	6.52	
Capital Research & Management Co.	2009	0.2%	0.2%	0.0%	0.0%	n.a.	8.14	8.14	8.14	9.51	
CAPFI DELEN Asset Management SA	2005	0.2%	0.2%	0.0%	0.0%	n.a.	8.14	7.79	7.79	6.14	
BlackRock Asset Management Germany AG	2004	0.1%	0.2%	0.2%	0.0%	n.a.	8.14	10.50	12.52	11.05	
Top 30 shareholders		58.8%	58.4%	53.4%	44.3%	9.04	8.57	9.08	10.59	10.19	

Financiële cijfers

Winstcijfers

	Revenues		Operating profit		Operating margin	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
AFKL	25.784	24.846	1.488	1.049	5,8%	4,2%
Air France₁	15.828	15.411	588	372	3,7%	2,4%
KLM₂	10.340	9.800	910	681	8,8%	6,9%
<i>Transavia</i>	1.436	1.218	81	0	5,6%	0,0%
IAG	22.972	22.567	3.015	2.535	13,1%	11,2%
British Airways	12.269	11.445	1.754	1.473	14,3%	12,9%
<i>Iberia</i>	4.851	4.585	376	271	7,8%	5,9%
<i>Aer Lingus</i>	1.859	1.765	269	233	14,5%	13,2%
<i>Vueling</i>	2.125	2.065	188	60	8,8%	2,9%
Lufthansa Group	35.579	31.660	2.973	1.752	8,4%	5,5%
Lufthansa₃	16.441	15.412	1.627	1.090	9,9%	7,1%
<i>Swiss₃</i>	4.747	4.471	542	405	11,4%	9,1%
<i>Austrian₃</i>	2.358	2.153	94	58	4,0%	2,7%
<i>P2P₃</i>	4.041	2.060	94	(104)	2,3%	-5,0%

[1] Inclusief Transavia FR.

[2] Inclusief Transavia NL

[3] Alleen passenger deel van de specifieke airline.

- Van de legacy carriers heeft Air France veruit de laagste operationele winstmarge, KLM volgt daarna, maar verschil met British Airways en Lufthansa is kleiner.
- EasyJet heeft een operating margin van rond de 11%, Norwegian rond 2,5%.

Arbeidskosten

	Labor costs ₁ / Operating costs		Labor costs ₁ / FTE
AFKL	31%	€	94.246
KLM	31%	€	93.300
Lufthansa Group	25%	€	73.567
IAG	24%	€	74.737

[1] Uit jaarverslagen niet altijd duidelijk of kosten van extern personeel in de labor costs zijn opgenomen.

- Arbeidskosten van zowel KLM als de gehele groep liggen beduidend boven die van concurrenten Lufthansa Group en IAG. Dit wordt ook beïnvloed door landelijke regelgeving die verschillend is.

Vloot

	Fuel costs/ Operating costs	Fleet Age	Fleet size	Order
AFKL	19%	10,9	545	63
<i>KLM Group</i>	20%	9,5	201	27
<i>Air France Group</i>		11,8	344	36
Lufthansa	16%	11,4	728	183
IAG	23%	11,4	546	183

[1] De grootte van passenger en cargo tak (waarbij de fuel kosten een belangrijke component vormen) verschilt per luchtvaartmaatschappij, vergelijking is dus niet geheel mogelijk.

- De vloot van Air France en KLM is qua leeftijd vergelijkbaar met de concurrentie, zelfs aan de jonge kant.
- Voor de komende jaren heeft Air France – KLM wel veel minder vliegtuigen in bestelling, wat in de toekomst kan leiden tot een oudere vloot.